

Bežan Matur: Barça zadyň jümmüşinde şygyr bar

Category: Kitapcy, Söhbetdeşlik

написано kitapcy | 24 январа, 2025

Bežan Matur: Barça zadyň jümmüşinde şygyr bar HER ŞEYİN MERKEZİNDE ŞİİR VAR

• *Bejan Matur ile Söyleşi*

Bejan Matur, altı yıl aradan sonra çıkardığı şiir kitabı Son Dağ'da varoluşunu sorgulamaya devam ederken, "Her şeyin merkezinde şiir var" diyor Matur ve ekliyor: "Siyaset için de geçerli bu"

Bejan Matur'u altı yıl aradan sonra şiir okuruyla buluşturan Son Dağ, Everest Yayınları etiketiyle raflardaki yerini aldı. Matur'un özünde varlığını sorguladığı son şiirlerinde daha yalın bir dil arayışında olduğu hissediliyor. Bejan Matur ile şiirinin geçirdiği değişimler, dil arayışı, doğanın gücü, modern hayat, sosyal medyanın şiire etkileri ve siyaset üzerine konuştuk. Söz, Bejan Matur'da...

– Son Dağ ile altı yıl sonra şiir okuruyla buluşuyorsunuz. Bu altı yıl nasıldı? Şiir, yani, sizde zamanla değişen bir şey mi?

– Her şairin bulduğu bir dili vardır, o dili kurana kadar geçirdiği süre arayışla geçer. Benim de öyleydi. Kitaplarımda yer alan dili bulana kadar yüzlerce defter yazdım. Ama aradığım şiirin o olmadığını çok erken yaşta biliyordum. Bir ses, kalbin bilgisi bana hep "Acele etme, senin aradığın başka bir şiir" diyordu. Bir gün bütün yazdıklarımı, bütün defterlerimi radikal bir kararla, kendime karşı neredeyse zalimce diyebileceğim bir tavırla yaktım. O kararı aldığım sırada şehrin dışında bir evim vardı, fazla kimseyle görüşmeden, adeta bir tekke hayatı yaşıyordum. Okuyarak, yürüyüşler yaparak gündeğümünde, dünyayı dinleyerek, kâinatın

sesine kulak vererek anlamaya çalışıyordum kendimi ve duygularımı. Ama sonrasında “Aradığım dil ve şiir bu değil” deyip bütün defterlerimi yakma kararı aldım. Yeni taşındığım evin bahçesinde şiirlerim yanarken, yanmakta olan kâğıtta yok olan harfleri görmek acıydı, o kadar kalbim ağrımişti ki bazı dizeleri kurtarmak istedim. Fakat iç sesim beni durdurdu: “Yapma. Onlar senden gitsinler, gelecek olan belki de daha gerçek bir şiirdir.”

– Defterleri yaktınız. Sonra?

– Önce büyük bir kaygı duydum ve boşluğa düştüm. Kaygı neredeyse korkuya dönüştü; artık hiç yazamayacağımı düşünüyordum. Çok uzun süre, yaklaşık sekiz ay hiçbir şey yazamadım. Öyle, taşlaşmış halde kaldım, dondum. Benim arkeoloji merakım var; sessiz bir duygu beni antik kentleri dolaşmaya çağırdı o dönemde. Tek başıma, tarih öncesi, insanın bıraktığı zamansız ama zamanı en çok hissettiren işaretlerin izini sürdüm. Ve şunu duymaya başladım; evet derinlerde gömülü bir dil vardı, bir ses... Bana kelimeler taşlardan, yıldızlardan, rüzgârdan görünmeye başladılar. Onları müzik olarak duymaya başladım. Hâlâ da öyledir, şiir benim için müziktir aslında. Nota bilseydim doğadan duyduğum o seslerle herhalde nota yazardım. Senfoni bestelerdim. Ben doğada ses duyuyorum; baktığım her şey sese dönüşüyor ve o sesin içinde ilerliyorum. O sesin içinde derinlere gittikçe kelime, imge daha da derinleşiyor. Bu aslında bir tür şamanistik bir ritüel gibi ve şiir orada, o anda var oluyor.

– Öyleyse sizin için şiir kurgulanan bir şey değil diyebilir miyiz?

Şiir benim dışımdaki büyük bir gerçeğin, kâinata dair o derin bilgi ile hasbelkader ilişkilendiğim halin bir sonucu gibi. Başlangıçta hiçbir biçimde benim kontrolümde olan bir şey değil; ben şiire, sese maruz kalıyorum. Bir kurguyla, akılla şiire yönelemezsiniz. İlham öğrenilebilecek bir şey değildir. O vardır yahut yoktur! Ama ilhamın size getirdiği ses ve

kelimelerle ne yaptığınız, onları nasıl bir formla biçimlendirdiğiniz bambaşka bir süreç. Şiirin ikinci aşaması, bir yapma sürecidir. Şiir yapılan da bir şeydir yani, seçilen bir şeydir. Ben o karanlıktan gelen büyülü malzemenin, ana malzemenin üzerinde daha sonraları bir zanaatkâr gibi, bir heykeltıraş gibi çalışıyorum. Şiir aslında ruha dair, ruhun tamlığına dair bir şey. Bizim sezgiyle vardığımız şiir, modern hayatın parçalayıp, böldüklerini tamamlamak eğilimindedir hep. Şiir bölünmeyi sona erdirir, tamamlar. Dünyanın, yoksulluğun, işkencenin, kötülüğün, husumetin parçaladığı her şeyi birleştirmek üzere bir büyüyle çıkar şiir karşımıza. Bu sebeple etkili, dönüştüren tüm uğraşların merkezinde şiir vardır hep. İçinde şiir olmayan hiçbir uğraş kalplere ulaşmaz. Siyaset için de geçerli bu. Bu sebeple şiir benim açımdan tercih konusu değil, bir varoluş aslında.

– Peki, şimdi... Bejan Matur şiiri diye bir “antite” var, üzerine tezler yazılıyor. Bugün başka bir ses sizi çağırırsa, yine kendinizi yok etmeyi göze alır mısınız?

Elbette. Ben yaptıklarımla büyülenmemeyi çok erken yaşlarda öğrendim. Şunu biliyorum; şiir benim dışımdaki bir hakikatin bana hasbelkader hissettirdiği bir büyü. Onun benim dışımda başka bir derinliğe ait olduğunu, başka bir manaya ait bir alandan geldiğini biliyorum. Bunun adına bilinçdışı, bilinçaltı ne dersiniz deyin... Herkes kendi bilgisince, başka türlü tarif eder. Bana verilmiş büyük bir hediye bu. Buna dair şükran hissettiğinizde “ben”i yok ediyorsunuz zaten. Benim için adanmak, bir şeye kendini verebilmek çok önemli. Çünkü ancak kendinizi tamamen verebildiğinizde varıyorsunuz o manaya; veremediğinizde her şey eksiklik, boşluk ve bölünmeyle sonuçlanıyor. Ve dünya, modern hayat dediğimiz şey, bütün o boşluklarla oluşturduğumuz koca bir kurgu aslında, koca bir sahtelik yumağı. Bu yumağın içinde sahici şeylerin peşine düşmek, o kalp ağrısını hissetmek, katlanmak bana çok değerli geliyor.

– Sizce şiir dışında sahici ne var hayatta?

Ben şiiri, hiçbir zaman yazılan şiirden ibaret görmedim. Aslında kâinatın varlığı şiir, kâinatın varlığı büyük bir şiir. Öyle baktığınızda şiir aslında her yerde. Ama biz onu duymayı her zaman başaramayız çünkü ona hazır değilizdir. Aslında şair yıldızın, rüzgârın, taşın yanından geçerken ondaki kelimeyi duyan kimsedir. Çünkü kâinatın kelimesi gizlidir hep. Kendini duyurmak için kalp ister hep. Kalbinizi açtığınızda şiir her yerdedir; karanlık odalarda, geçitlerde, sokaklarda, meydanlarda, taşlarda, rüzgârda. Hayatın, yaradılışın aslında, varoluşun bir şiir olduğunu görebilmek sürekli şükran duyulması gereken bir şey. O yüzden şiir uğraşı sizden tüm hayatınızı ister. Zaten uğruna bir hayat verilmemiş her uğraş da beyhudedir. Şöyle anlatayım...

– Evet...

– İlk kitabım yeni yayımlanmıştı; ikinci kitabımın dosyası hazırdı ama henüz yayıncıya vermemiştim. Bir trafik kazası geçirdim, şiir dosyam arabanın bagajındaydı. Yağmur yağmıştı; araba hareket halindeyken kayıp, bariyere çarptı ve dönmeye başladı. O dönme anında, bir araba üç defa hangi hızla, ne kadar saniyede dönecekse, o anda ruhumun bedenimden çıktığını, kâinatın sonsuzluğunda bir yıldız ışığı gibi uzadığını hissettim. Ruh, bedenden uzaklaşıp adeta bir ışık gibi kâinatın derinlerinde uzaklaştı. Sanki varlığım sonsuzlukta bana bakan bir yıldız ışığı gibiydi. O kadar uzaklıktan kendime bakıyordum sanki ve o anda düşündüğüm tek şey vardı; şiirlerim! Şiirlerim ne olacak? Orada o uçurumdan yuvarlanıp ölürsem, şiirlerim yok olacak. Ben yok olacağım değil, şiirlerim yok olacak! Ben böyle bir tutkuyla bağlıyım şiire, şiir benden daha önemli.

– Peki, bugün bakınca şiirlerinizde bir değişim görüyorsunuz?

Şiir değişiyor elbette. Ben de değişiyorum, hayat değişiyor. Benim bu kitapta yapmaya çalıştığım ve kendimde fark ettiğim şu oldu: Daha yalın, daha saf bir dile doğru, neredeyse dizeyi

geçtim, kelimedenden de kurtulup harfe dönmek, harfe dönüşmek, ses olmak eğilimi var şiirde sanki... Şiirin sese dönme, ses olma arzusu artık daha güçlü hissediliyor. Mümkün olduğunca az kelimeyle söylemek; gittikçe azaltmak... Son Dağ'daki şiirleri okuduktan sonra bunu görüyorum. Bu azlıkta dil başka bir yoğunluk kazanıyor; taş bile değil, göktaş oluyor. Öyle olmak zorunda, çünkü ancak öyle olduğunda bir anlamı olur.

– Bu yalınlık arayışı sizi nereye çağırıyor?

Sanıyorum bütün bu yalınlık eğilimin beni götürdüğü yer kendi ana dilim. Kürtçeye doğru bir muhayyile tetiklenmesi var şimdilerde. Geçtiğimiz yaz ilk defa kısa Kürtçe şiirler yazdım. Üstelik İngiltere'den New York'a uçarken Atlantik üzerinde perdeleri kapalı karanlık bir yolcu koltuğunda. Londra'daki Southbank Festivali'ne davetliydim. Benden kapanışta şiir okumamı istemişlerdi. Okumam bittiğinde pek çok dinleyici yanıma gelip “Türkçenin sesi ne kadar güzelmiş” dediğinde içimde bir hüznü duydum; o hüznü şeydu; oradaki sesin içinde benim gizli dilim Kürtçenin de sesi var. Annemin sesi var. Çocukluk oyunlarının sesi var ve içimden dedim ki bir gün böyle bir salonda sadece Türkçenin değil, Türkçemin içinde saklı duran Kürtçenin sesini de duyurmalıyım. Bu dile, anneye, hayata şükran aynı zamanda. Bu hislerle yola çıkınca Kürtçenin sesi beni yolda buldu ve kelime olarak kâğıda döküldü ilk kez. Bunu o kadar değerli buluyorum ki. Göz bebeğim gibi koruyorum yazdıklarımı. Ne zaman okurla buluşurlar henüz bilmiyorum ama bana çok başka bir sızıyla gelen dizeler onlar. Kürtçe yazmaya devam edersem belki sesimdeki, şiirdeki sızı sahiden azalır bir gün...

– Şiirin ses olma arzusundan bahsettiniz. Ses, şiirlerinizde önemli bir yerde duruyor. Ağıtçılar Gelmeden'de “Artık sadece sese sığınıyoruz”; Dağlarla Konuşmayı Bıraktım'da “Kelimelerin yükünü kim alacak benden”; Güneş Yarası'nda “Kelimeler iki dağın arasında/ Gurbet gibi bakıyorlar bana” diyorsunuz. Ses ve sessizlikle şiirinizin temasını tarif eder misiniz?

– Ben üç yaşında doğduğum yerden halama, Tarsus’a gönderiliyorum ve orada Türkçe öğreniyorum, tamamen Türkleşiyorum. Kısa bir süre sonra geri dönüyorum ama döndüğümde... Babam almaya gelmişti beni, dünyası elinden alınmış bir çocuk gibiydim ve Tarsus’ta geçen o zamanda hep tekrar yuvaya dönüşü hayal ediyordum... Yuva, anne, dil, kaybetme ve yurt arayışı... Bir nevi Odysseus hikâyesi. Döndüğümde, babamın beni annemle, kardeşlerimle tanıştırtmasını hatırlıyorum. Annem Kürtçe konuşuyor, dört yaşındayım ve ne dediğini anlamıyorum. “Bak kızım, bu kadın senin annen” diyor babam, çok ağır bir hatırası var o ânın. Cebimde şekerler vardı, onlardan verdim kardeşlerime. Sonrasını hatırlamıyorum, ben sonra yeniden Kürt oldum ve Türkçeyi unuttum, ilkokulda yeniden Türkçe öğrenmek zorundaydım. Fakat Türkçe hafızamda durduğundan, tüm arkadaşlarımdan daha çabuk öğrendim. Böylece Türkçeyi erken kavramış bir çocuk olarak sınıf arkadaşlarımla öğretmen arasında bir aracı, bir köprü işlevi görmeye başladım. Şimdi bakınca, aslında tüm hayatım biraz böyle sanki. Dağın Ardına Bakmak da aslında böyle bir çabanın ürünü. Dili benim ses olarak algılama sebebim de sanırım bu yaşadığımla ilişkili; çok erken yaşta Kürtçeyi geride bırakmak, Türkçeye geçmek ve bunun ikinci defa tekrarlanması o kadar sert yaşanmış ki, bütün o geride bırakıp tekrar kavuşma sanırım bende sese bir güven duyma yarattı. Yani ses en güvenli yerdi, bende kaldı. Kelimeler elimden alınıyordu ama ses hep vardı. Sığınabileceğim yer sesti. Sanırım şiiri de öyle yaşıyorum.

– Doğayla bütünleşme, çocuklukla kurulan bağ, anne- kadın, din- dinsellik bütün şiirlerinizde olduğu gibi Son Dağ’da da önemli bir yerde duruyor. Bunlar şiirinizin haznesini oluşturur, diyebilir miyiz?

– Aslında saydığınız kavramlar hep varoluşun kaynağına dair referanslar. Daha açık ifade edeyim; ben varoluş sorusunu mesele edinmeyen hiçbir sanata ilgi duyamıyorum. Nasıl ki dinler, felsefe varoluşa dair soruları cevaplamaya

çalışıyorsa, şiir de bunu yapmaya çalışır. Ben şiirin din olduğunu düşünüyorum; Rilke'nin kullandığı anlamda şiir bir dindir. Peki, bu varoluş sorusunu biz nereden sorarız? Kâinatı sadece algılayabileceğimiz değil, anlayabileceğimiz kodlar da kâinatla ilk karşılaştığımız yerde, mekândadır. Tabii ki insan hayatta yol aldıkça, başka gerçekler, manzaralarla karşılaşır. Ama o ilk kodlar, doğanın saflığı ve insanın kâinatla dikey ilişkisi belirleyicidir. Dil, anne dili, içinde büyüdüğümüz kültür, doğduğumuz ev ve baktığımız manzara bilinçaltı kodlarımızı belirliyor. Muhayyilenin kaynağı da orasıdır, biz imgeleri oradan alırız. Sanatın kökü zaten doğadır. Çünkü sezgi aracılığı ile kavuştuğumuz bütünlenme en kolay doğada mümkün. Doğa fasılasız yoğunluğu ile elimizden kolayca tutuverir.

– Evet, modern hayatın izlerini şiirinizde görmüyoruz.

– Evet, nerdeyse dört elementle yazıyorum şiiri! Fakat bu fazlasıyla bilinçli bir tercih. Ben Stockholm'de de, Hong Kong'da da, İngiltere'de de hep başka türlü, daha saf bir doğa ve manzarayı yazıyorum. Mümkün olsa modern hayata dair hiçbir objeyi şeyi katmak istemiyorum şiire ve bunu bilinçli yapıyorum. Ben o kaynaktaki, ilk, en baştaki ve en saf oluş neyse ona bir tutkulu merak duyuyorum. O yüzden de olabilecek en saf elementlerle yola çıkıyorum: O da baktığın taş, hissettiğin rüzgâr oluyor, dağ oluyor... Fakat eşyanın içindeki gizin çağırısını yaş ilerledikçe başka türlü de duyuyorum ve bu duyma hâli dili giderek daha kozmik ve felsefi bir yere doğru eviriyor.

– Bugün dünya şiirinde ne oluyor? Türkiye şiirinde ne oluyor?

– Günümüzün hızı şiirin zamanını hissetmemize hep engel. Modern hayat şiire hakkını teslim etmez. Üç yüzyıl öncesiyle kıyaslandığında şiirin etkisi bugün ne kadardır, tartışılır. Ama ben bunun yine de sadece sayılara dair bir tartışma olduğunu düşünüyorum. Nitelik tartışması değil. Sayıları az da olsa hala çok iyi şiir yazılabildiğini görüyoruz. Sesi,

duruşu, yazdığıyla iyi şair diyebileceğim isimler var. Diğer taraftan, bugün daha dramatik, güçlü şiir nereden geliyor diye sorduğunuzda, tarihsel kırılmaların daha net hissedildiği toplumlar belirgin biçimde öne çıkıyor; İrlanda, Güney Afrika, Filistin, Polonya, Çin gibi... Meselesi olan, daha büyük dertlerin de dilini kurabilecek şairler onlar...Seaymus Heany, Mahmut Derviş gibi...Yine Bei Dao mesela dünyada yaşayan en önemli şairlerden biri; Tiannanmen Meydanı'nda tanklara karşı yürüyen gençlerin taşıdığı dizeler onundu. Onun kendini iktidara karşı konumlandırma biçimi, tıpkı tanklara karşı duran o çocuklar gibi kelimeleriyle karşı durur ve bunu sakın, soğutulmuş bir yerden yapar. Bana bir görüşmemizde "Ben Çin'in son düşmanıyım..." demişti. Politik terminoloji kullanmaz ama şiiri son derece politiktir.

– Sizin şiiriniz politik mi?

Politik şiir, politik terminolojiye saplanmış ve onunla kendini var eden şiir değildir. Bu kural aslında sanatın tümü için gerekli. İnsanda kalbî bir dönüşüm yaratan, kalbi değiştiren, aşkınlık hissi veren şiire politik şiir diyorum ben. Yoksa fiyakalı güncel politik cümleler kurup son derece apolitik olabilirsiniz. Bu tuzağa düşmemek gerekiyor. Benim böyle bir derdim var. Siyasetin gündelik dilini kullanan şiir aslında dönüşümü yavaşlatır. Bunu muktedirler bilir ve aslında çok güzel de kullanırlar. Ortılığı gürültüye boğacak, kalbin ibresini şaşıracak hamaset söylemleri hep böyle şiirlerle süslenir. Hâlbuki başka türlü bir gizi var kalbin. O duyusu kelimeye aktarabilen şairler az da olsa var. Bir de şu var; şiir belki romanla karşılaştırıldığında büyük satış rakamlarına ulaşamıyor ama bu etkisinin de dar olduğu anlamına gelmez. Tam tersine ben şiirin etkinliğinin giderek arttığını düşünüyorum. Çünkü sosyal medya çağında artık herkes kendini bir şiir cümlesiyle anlatmak zorunda kalıyor. Çünkü en azla anlatmak gibi bir zorunluluğunuz var. En yalıtılmış sözü arıyorsunuz; o söz şiirdir.

– Sosyal medyada, evet, şiirin görünürlüğü artıyor. Ama bir

yandan da şiir orada parçalanarak var oluyor... Bunu nasıl yorumluyorsunuz?

– Ben biçim değiştirdiğini düşünüyorum. Geçmişin o sakin, o durağan, kitaba dönük, bireyle kitabın karşılaşmasındaki o sessizlik ve ritüel biçim değiştiriyor. Bugün Twitter yahut Facebook, Instagram kullanan nerdeyse herkes, en güçlü ne söyleyebilirim diye düşündüğünde gittiği yer şiir oluyor. Bunu çok önemli buluyorum; bu, başka türlü bir form ve yeni bir algı aslında. Evet, parçalı, evet dağınık ama bunun da bir tür kozmik derinliği var gibi geliyor bana. Modern çağın en uç, ileri teknolojileri bize ruha dair gizi başka bir dil ve biçimle sunuyor aslında. Şiir kaybedilmiş değil.

– Şiir Sokakta'yı nasıl buluyorsunuz? Biz sokakta ekseri İkinci Yeni'yi görüyoruz. Sizce neden? Neden sonraki kuşaklar daha yaygın değil?

– Şiir Sokakta şahane bir akım! Az önce biçim değiştirmekten söz etmiştik; evet, form değiştiriyor hayat. Twitter'da kendini ifade etmeye çalışan çocuklar, sokağa fırlayıp şiiri taşa yazıyorlar, duvarlara yazıyorlar. Şiirin o minimal ölçekte, iki satırla taşa yazılma arzusu, sokağa taşma arzusu aslında ruha dair bir şey. Biz toplum olarak kendimizi arıyoruz aslında. Resmî tarihin, otoritenin koca koca yalanlarının altında epeyce ezildik ve yolumuzu şaşırdık. Bir tür mahcubiyet kapımızda dikildi ve bize ayna tutuyor. Ama hakikat arayışı için hiçbir zaman geç değil! Bu ülke bir projeydi ve bu projenin insanları, vatandaşları olarak o kadar yabancılaştırılmış bir yerden geliyoruz ki sahici çok az şey var hayatımızda. İkinci Yeni şiirinin sokağa en fazla yazılan şiir olmasının sebebi sahiciliğe en yakın olmasıdır. Bu toplumu sloganlara hiç sığınmadan, daha bir buruk ruh haliyle anlatabilmiş şairler (Turgut Uyar, Cemal Süreya) Şiir Sokakta'nın seçtikleri oluyorlar. Gerçekten samimi bir duyguyla kendini sunabilen şiirleri görüyoruz bugün sokakta. Bunun çok değerli olduğunu düşünüyorum. Elbette oraya başvurulacak, çünkü 80'ler şiiri son derece sorunludur.

Metaforlara boğulmuş, etkiyi kaybetmiş, okuduğunuzda sizi bir yere götürmeyen bir şiir... Bir aşkınlık hissi yaratmayan. Doksanlarda bu biraz kırıldı ve şiir başka bir sahicilik arayışına girdi. Şiir, kalbin, kanın sesini hissettirmeli; Gezi'de de gördük bunu, değil mi?

– Ne gördük Gezi'de?

– İnsanların bir tür karnavalesk diyebileceğimiz ruh haliyle, özgürlük tutkusu ve duygusuyla sokaklara aktığını gördük; bu bizim Türkiye'de aşına olduğumuz bir ruh hali değildi. Gezi'nin öncesinde, sonrasında, ortasında ne vardı, ben bunları tartışmam. Komplocu değilim. Ama ben o çocukların ayak seslerini duydum; onlar koşarken gözlerindeki o pırıltıyı gördüm. O tutkuda bir kendi olma hali, 'bana karışma' diyen haysiyetli bir itiraz vardı. O itiraz doğru okunsaydı, bu toplum bugün başka bir yerdeydi, bu kadar polarize olmazdık. Tam tersine, bu itiraza iktidarın cevabı "Yüzde 50'yi evde zor tutuyorum" oldu... Faşizm aslında tam da burada başlıyor. Biz ve siz dediğiniz anda faşizmin, öfkenin, dışlamanın fitilini ateşliyorsunuz. Biz ve onlar; kim onlar? Bu ülkeyi yöneten biriyseniz, yönetmeye talip biriyseniz onlar dememelisiniz. Bizim öfkeyi dilimizden çıkarmamız gerekiyor.

– Yukarıda siyasetin bile şiire ihtiyaç duyduğundan söz ettiniz. Bugün Türkiye siyasetinde şiirsel yanı olan bir oluşum var mı sizce?

– Hitabetin güzelliğinden söz etmeyeceğim, o bizi başka yerlere götürür. Gerçekten canlı ve sahic bir etkiden söz edeceksek bu etkiyi yaratabilen kimdir diye baktığınızda, yükselen bir Kürt hareketi var. Bu hareketin kendi tabanı ile iletişimini, arayışını, Türkiyelileşme kavramı adı altında aradıkları modeli önemsiyorum. Bunun, içinde çok sahic bir şey barındırdığını düşünüyorum.

– Türkiyelileşme projesine inanıyor musunuz?

Bunu önemsiyorum çünkü başka şansımız yok. Çünkü biz bütün

areleri tükettik. Ya barışacağız, ya da savaşıcağız. Bunun ortası yok. Bugüne kadar yaşadıklarımız o çarelerin, ara yolların denenmesiydi. Biz gerçekle yüzleşmekten hep kaçtık. Nihayetinde barış sağlanmak zorunda. Barışın sağlanmasında bu proje bir köprü olacaksa, neden olmasın?

– Son Dağ’da Bahar Yok diyorsunuz...

Benim zaman zaman bir tür keder ve yas duygusuyla ağıt vurgusu yapmam, kendi duyguma sadakatten. Öyle hissettiğim için şiirlerim tatlı gün batımlarından söz etmiyor. Zaten ben iyi şiirin tatlı gün batımının ardındaki gerçek yangını duymakla varolacağına inanıyorum. Fakat hiç kimse benim şiirimin umutsuzluk barındırdığını, bir teslim oluş içerdiğini söyleyemez. Şiirimde umut da isyan da güçlü bir varoluş çağrısıyla mevcut. “Bahar Yok” demek bir sitem ve arzudur aslında. Bahar özlemidir. Bahar yoksa “Bahar yok” demezsiniz, olmayan bahar dedirtmez kendini. Ben umutsuzluktan şiir doğacağına inanmıyorum. Şiir varsa, en yaşlı şiir bile, içinde ümit barındırır. Diğeri arabesk olur.

– İki Rüyada Büyümek şiirinde “Hangi dilde bağışlanmayı dileyeceğız/ Bize saf bir başlangıç gerekli” diyorsunuz...

– Affı tanrısal olanla ilişkilendirir Derrida. Fazlasıyla geçerli bu. Ben bağışlamanın, affın yani gerçekleşmesi için, af dileyen, “Beni affet” diyen birinin olması gerektiğini düşünürüm hep. Bence Türkiye’deki en büyük sorun bu; hiçbir zaman “Beni affet” diyen biri olmadı. Ne muktedir, ne de onun tebaası bu affı talep etti. Dolayısıyla af dileyen yoksa, af da, toplumsal barış da kendiliğinden gerekleşemiyor. Ben kendi adıma ‘affeden’ olmayı isterim, kalbim buna talip. Bugün Ermeni meselesinin 100’üncü yılındayız. Kürtlerin sorunları, Alevilerin sorunları, diğerk azınlıkların sorunları, bütün bunlar hallolmamış bir yığın olarak hayatımızda duruyor. Kendi barışımızı nasıl yapacağız? İnsan ancak anladığını bağışlar. Bir şeyi gerçekten anladığınızda kalbinizde ona dönük bir merhamet oluşur ve affedersiniz, onun trajedisine

inanırsınız çünkü. Türkiye'deki en büyük sorun, trajik bir özne olma gerçeği bile elinden alınıyor insanların, o imkân verilmiyor. Bu bir imkândır çünkü. Toplum inkâr üzerine inşa edilince trajediden bile yoksun kalıyor. Bu da maneviyata dair bir kurumayı beraberinde getiriyor; o zaman ülke de, siyaset de kuraklaşıyor, binaları da öyle yapıyorsunuz, mobilyaları da öyle yapıyorsunuz. Gelecek umudunu, büyük ülke olma hayalini o zaman neyin üzerine kuracaksınız? Kurumanın üzerine mi? Mümkün mü bu? Hayat size müsaade etmez!

– Bir şaire, şiirin ne anlattığı sorulmaz ama bunu sormak zorundayım: Ağıtçılar Gelmeden, Roboski için mi yazıldı?

– Ağıtçılar Gelmeden şiirine özellikle tarih koydum. O şiir, Roboski'den önce yazıldı. Ben gazeteden Roboski yaşandığı gün istifa ettim. Olayı duyduğumda son yazımı yazdım ve 'bundan sonra yazmıyorum' dedim! Roboski'nin beni o kadar etkilemesinin, sarsmasının sebepleri çok; ama en önemlisi başından itibaren şiirlerimde anlattığım yeryüzü hikâyesinin ve yalnızlığın somut bir fotoğrafı gibiydi olan.. Karlı bir dağ başı, yalnızlık, o yalnızlığa terk edilmiş insan, vadilerin derinlerindeki çığlık, acı, bütün bunlar çok öncesinde, nerdeyse birebir yaşamış gibi şiire sızmıştı. Roboski'ye daha sonra beş defa gittim; orada acıyı çok daha somut gördüm; kayıp yakınlarıyla uzun görüşmeler yaptım, onları dinledim, hikâyelerini kaydettim.

Kürt meselesinde filmin bir kez daha en başa sarması bir tür çıkışsızlık hissi yarattı bende. 2011 senesinde bu manzarayla karşılaşmak; AB'nin kapısında bekleyen, modern Türkiye Cumhuriyeti! Evet öldürme araçları çağa uygundu, dom dom kuşunu değil, F16'lar salınıyordu masumların üzerine. Ama ölenlerin katır sırtında taşınması, iplere sarılarak o karlı dağdan indirilmeleri 100 yıldır değişmiyordu. Devletin insana çok zalimane bir sorumsuzlukla sahip çıkmayışı, onu dağların arasında yapayalnız bırakması değişmiyordu. Bu bir çıkışsızlık. Roboski üzerine bir çalışma yapıyorum, ama ağır ve zor bir metin ve kendi zamanını bekliyor.

– Şeyh Sait, Seyit Rıza ve William Saroyan’a yazılan şiirler var kitapta. Şeyhim şiirinde “Tarihin yanlış anlattığı bütün kahramanlara” diyorsunuz. Tarihin doğru anlattığı bir kahraman var mı sizce?

– Bizler şizoid diyebileceğimiz bir politik, tarihsel iklimde yaşamaya zorlandık. Çok büyük yalanlara maruz bırakıldık toplum olarak. Kahraman bildiklerimizle, hain anlatısının hiç de anlatıldığı gibi olmadığını fark etmek bu ülkede yaşayan, düşünen herkes için belki de terapi konusu olacak kadar ağırdır!

– Bu karşıtlık nasıl aynı bünyede, aynı ülkede barınabiliyor?

– Ben bunun yükünü çok ağır yaşıyorum. Mesela Maraş’tan, Diyarbakır’dan, Erbil’den, Van’dan her döndüğümde ağlıyorum. Londra’dan dönerken aynı şey olmuyor mesela. Kendi toprağımın sessizliği, dilsiz bırakılmışlığı beni fizik olarak da yoruyor. Oradaki hayat, oradaki gerçekle burası arasında derin farklar yeterince sarsıcı. Oradan gelen biri olarak, iki dünyayı da görme şansınız oluyor. Bir Şeyh Sait anlatısı var; Doğu’nun duvarlarını süsleyen bir büyük hikâye. Buraya geldiğinizde ise İnkılâp Tarihi derslerinden hatırladığınız, veya medyanın gösterdiği başka bir hikâye ile karşılaşıyorsunuz.

– Açıkçası bu şiirleri kitaba alırken biraz tereddüt etmedim değil. Acaba çok mu açık bir gönderme oldu diye? Çünkü ilk defa politik iki figüre doğrudan gönderme yapıyorum. Benim şiirimin başka bir dünyası var. Bu kadar somut, tarihi figürlerle gitmek şiirde neye yol açar, diye tereddüt ettim. Belki de bu kaygıyla o iki şiir üzerinde titizlikle çalıştım; güncel siyasete referans olarak algılanabilecek kısımları çıkardım. Kitaba dair en büyük meraklarımdan biri, bu şiirlerin nasıl okunacağıydı? Birlikte göreceğiz.

MURAT SEVKİ ÇOBAN.

12 Mart 2015 14:10. Söhbetteşlik